

MODEL TEACCH

Podstawowe informacje

TEACCH to kompleksowy program, którego nazwa jest skrótem pochodzącym od angielskiego od wyrażenia oznaczającego terapię i edukację dzieci autystycznych oraz dzieci ze sprzężonym zaburzeniem komunikacji (*Treatment and education of autistic and related communication handicapped children*).

Zapoczątkowany został przez Erica Schoplera i jego współpracowników w pierwszej połowie lat 70. XX wieku na Uniwersytecie Północnej Karoliny w Chapell Hill w USA. Jako stanowy program jest rozwiązaniem modelowym próbującym z powodzeniem odpowiedzieć na potrzeby osób z autyzmem i wykorzystującym najlepsze z poznanych dotychczas systemów i metod ich edukowania oraz zapewniającym im możliwie najwyższy do uzyskania poziom niezależności.

Jest znany na całym świecie, a elementy tego podejścia włączane w systemy kształcenia specjalnego różnych krajów.

Główne założenia

W systemie TEACCH posługuje się wieloma technikami i wieloma metodami w różnych kombinacjach, w zależności od potrzeb i rysujących się zdolności poszczególnych osób. Podstawę podejścia stanowi edukacja, która wykorzystywana jest jako środek do osiągnięcia poprawy umiejętności komunikowania się oraz maksymalnego wykorzystania potencjału dziecka. Dla każdego z nich tworzone są Indywidualne Programy Edukacyjno - Terapeutyczne, które podlegają częstym aktualizacjom, zgodnie z osiąganą dojrzałością i postępami robionymi przez dziecko. Kształcenie prowadzone jest w otoczeniu, gdzie kładziony jest nacisk na stałą, niezmienną i czytelną organizację miejsca, czasu, z dopasowanymi do potrzeb metodami uczenia .

TEACCH zakłada :

- duży nacisk na zrozumienie istoty autyzmu i indywidualnych potrzeb danej osoby z autyzmem
- korzystanie z szeregu pomocy wizualnych w pracy z osobami z autyzmem
- dostosowanie środowiska do potrzeb osób z autyzmem poprzez strukturyzację
- tworzenie zindywidualizowanych programów nauczania, które uwzględniają wiek, umiejętności, zainteresowania i potrzeby osoby z autyzmem
- współpracę z rodziną dziecka i placówkami edukacyjnymi

TEACCH charakteryzuje:

- Ciągłe rozwijanie technik dydaktycznych, połączenie najnowszej wiedzy z długoletnim doświadczeniem
- Kompleksowość oddziaływań; program od wczesnego dzieciństwa po wiek dorosły, od niskiego po wysokie funkcjonowanie
- Przenoszalność programu TEACCH można realizować w różnych systemach edukacyjnych; elastyczność podejścia umożliwia jego adaptację do nowych warunków
- Osiąganie wymiernych postępów przez osoby objęte programem.

Cele

Główny cel programu TEACCH to osiągnięcie maksymalnej niezależności przez dzieci autystyczne w wieku dorosłym i jak najpełniejsza ich adaptacja do życia w społeczeństwie i samodzielnego funkcjonowania. Podejście TEACCH ukierunkowane jest

na pomoc w rozwoju umiejętności, w zrozumieniu otaczającego świata i innych ludzi, nabyciu zdolności komunikowania się, osiągnięciu, na ile jest to możliwe, niezbędnych kompetencji pozwalających na dokonywanie wyborów dotyczących własnego życia.

W dłuższej perspektywie podejście TEACCH zapewnia też możliwość zaspokojenia fundamentalnych potrzeb takich jak godność, możliwość zaangażowania w celowe działania, poczucie bezpieczeństwa oraz samowystarczalność.

Dla kogo

TEACCH jest adresowany do dzieci autystycznych, dzieci mających zaburzenia w komunikacji, u których bardzo często obniżona jest sprawność wielu funkcji psychomotorycznych i słabo rozwinięte są umiejętności charakterystyczne dla określonego przedziału wiekowego (dotyczące m.in. naśladowanie, mowy biernej i czynnej).

Stosowanie TEACCH przynosi też rezultaty w terapii dzieci autystycznych z zaburzeniami zachowania. Redukcja czy nawet eliminacja trudnych zachowań następuje w sposób pośredni (dzięki rozpoznaniu podstawowych przyczyn danego problemu związanego z zachowaniem: niepokoju, bólu fizycznego, trudności z wykonaniem zadania, nieprzewidywalnych zmian, znudzenia) poprzez:

- wyposażenie osoby w środki, dzięki którym będzie mogła lepiej zrozumieć swoje otoczenie, przez co stanie się ono bardziej przewidywalne i będzie mniej niepokojące. Może to wymagać zaproponowania prostszego otoczenia we wczesnych fazach rozwoju i stopniowego przywracania złożoności, w miarę osiągania przez dziecko coraz większej niezależności.
- wyposażenia osoby w środki komunikacji, by dzięki zdolności pojmowania i wyrażania mogła w lepszym stopniu zrozumieć, co się do niej mówi/o co się ją prosi oraz wyrażać swoje potrzeby i odczucia przy pomocy innych środków niż problemy związane z zachowaniem.

Stosowanie /Wykorzystanie /Charakterystyka

Przed rozpoczęciem terapii w systemie TEACCH przeprowadzany jest Test Profilu Psychoedukacyjnego PER-R badający umiejętności dziecka w wielu sferach kluczowych rozwoju m.in. motorykę małą i dużą, percepcję wzrokową, naśladownictwo, czynności poznawcze, mowę, zabawę, reakcje emocjonalne, koordynację wzrokowo-ruchową. Na podstawie jego wyników, w oparciu o mocne strony i deficyty, nad którymi należy pracować tworzy się Indywidualny Program Edukacyjno – Terapeutyczny. Określa on strategię nauczania, zawiera ćwiczenia edukacyjne uwzględniających sfery rozwoju i poziomy wiekowe, wskazuje odpowiednie metody i środki do realizacji wyznaczonych celów krótkoterminowych i odległych. Program jest realizowany przez terapeutę na zajęciach, ale jest też dostępny dla rodziców do pracy indywidualnej w domu.

Jednym z fundamentów podejścia TEACCH jest **nauczanie ustrukturalizowane**. Składają się na nie skuteczne techniki, które pozwalają osobom z autyzmem na wykorzystywanie i rozwijanie swoich umiejętności w sposób jak najbardziej samodzielny.

Polegają na zapewnieniu w otoczeniu dziecka autystycznego stałych struktur. Są to:

- struktury fizyczne (m.in. organizacja fizycznego otoczenia ustalenie stałych miejsc do zabawy, jedzenia, ruchu i muzyki, zadań dydaktycznych, eliminacja bodźców zakłócających, brak nagłych, radykalnych zmian, przydzielenie stałego, własnego krzesła, miejsca przy stole, szatni, łazience);
- struktury wizualne (wizualność materiałów i pomocy dydaktycznych, stosowanie obrazków wyraźnych, realistycznych, jednoznacznych, zrozumiałych symboli, stały porządek prezentacji; wizualna organizacja zajęć i zadań – wizualne oznakowanie

obszarów w pomieszczeniu poprzez symbole, piktogramy, prezentowanie wizualnych instrukcji do zadań, prezentowanie wizualnego schematu dnia);

- struktury w formie stałych zasad, reguł (czynności rutynowe; jasne i wyraźne oczekiwania);
- struktury w formie stałego schematu (rozkład dnia, system pracy indywidualne i stałość miejsca, osób prowadzących, czasu).

Struktury obecne są w prowadzeniu zajęć. Struktura obejmująca przestrzeń, czas, czynności ułatwia dziecku orientację, zapewnia przewidywalność, pozwala na stopniowe przyzwyczajanie się do zmian i samodzielne działanie. Stworzone w ten sposób optymalne warunki pracy pozwalają na przyswajanie informacji. Ze względu na zaburzenia sensoryczne występujące u większości dzieci ważne jest, aby miejsce do pracy było pozbawione zbędnych bodźców tj. licznych, kolorowych obrazków na ścianach, rzeczy niepotrzebnych w zasięgu wzroku dziecka. Dzieci autystyczne reagują wzmożonym napięciem i pobudliwością na hałasy, więc miejsce pracy powinno być wyciszone z dala od rozmów, głośnej muzyki, włączonego telewizora. Najlepiej, żeby w pokoju było jak najmniej bodźców rozpraszających uwagę dziecka. Istotne jest wyodrębnienie miejsca do pracy, do zabawy np. za pomocą zdjęć czy PCS-ów. Wejście w strukturę zajęć umożliwia plan w formie wizualnej, który przedstawia kolejność zadań: dziecko wie, jakie zadania go czekają, ile zadań jeszcze mu zostało do końca, kiedy będzie czas na zabawę czy relaks. Reguły organizacji zakładają odpowiedni dobór zadań do wieku i możliwości dziecka, przeplatanie zadań łatwych i lubianych przez dziecko z trudnymi, rozkładanie nowych i skomplikowanych na części, ćwiczenie opanowanych umiejętności w innych warunkach, przez inne osoby, by mogły ulec uogólnieniu. Zadania na początku terapii są krótkie, aby dziecko mogło doświadczyć sukcesu i cieszyć się swoją pracą. W trakcie pracy poziom trudności zadań musi wzrastać. Przy pracy dorosły kieruje poleceniami krótkimi, jasnymi bez zbędnych ozdobników, aby dziecko mogło maksymalnie skupić uwagę na treści polecenia.

Praca z dzieckiem z autyzmem jest procesem, w którym ustalenie i przestrzeganie zasad reguł powoduje, że są widoczne efekty.

Propozycje bibliograficzne

Bibliografia dotycząca programu TEACCH

Schopler Lansing, "Individualized assessment and treatment for autistic and developmentally disabled children", PROED, TEXAS, Publisher, 1979 r.

Profil psychoedukacyjny: (wyd. polskie: Gdańsk 1995, SPOA)

Techniki nauczania dla rodziców i profesjonalistów: (wyd. polskie: Gdańsk, 1995, SPOA) Ćwiczenia edukacyjne dla dzieci autystycznych: (wyd. polskie: Gdańsk, 1995, SPOA)

E. Schopler, J. Olley, "Comprehensive Educational Services for autistic children, the TEACCH Model", w Podręcznik Szkoły Psychologii, Wiley 1982 r

L. Watson, C. Lord, B. Schaffer, E. Schopler, "Teaching Spontaneous Communication to Autistic and Developmentally Handicapped Children", Irvingstone publisher, N.Y. 1989 r.

Opracowała: mgr Beata Przybyłowska
Psycholog, oligofrenopedagog, tyflopädagog